บทความวิจัย

พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

BUDDHIST INTEGRATION FOR ENHANCING POLITICAL AWARENESS AMONG VILLAGE HEALTH VOLUNTEERS AT CHOMPHU SUB-DISTRICT, MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

แสงดาว จันทบ[1*], **พระครูศรีปวรบัณฑิต**[1], **พัชรีญา ฟองจันตา**[1],
Seangdao Jantob[1*], Phrakrusripavarabandit[1], Patchareeya Fongchanta[1]
*Corresponding Author E-mail: saengdaojantob@gmail.com
Received July 1, 2026; Revised August 15, 2026; Accepted October 3, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. และ 3. นำเสนอการพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การวิจัยแบบผสานวิธีประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง อสม. จำนวน 230 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูปหรือคน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทัศนคติทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการสื่อสารทางการเมืองและด้านพฤติกรรมทางการเมือง ตามลำดับ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง (R = 0.803) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแสดงว่าหาก อสม. ปฏิบัติตามหลักอธิษฐานธรรมมากขึ้น การตื่นตัวทางการเมืองก็จะอยู่ในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย และ

[1] วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
[1] Nakhon Lampang Buddhist College Mahachulalongkornrajavidhayalaya University

3. พุทธบูรณาการหลักอธิษฐานธรรม 4 ด้าน ได้แก่ ปัญญา (ความรู้ชัด) สัจจะ (ความจริง) จาคะ (ความเสียสละ) และอุปสมะ (ความสงบ) ช่วยส่งเสริมให้ อสม. มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่พลเมือง มีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ข่าวสาร มีความซื่อตรง ยึดมั่นในข้อเท็จจริง มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม และมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ยึดสันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; การตื่นตัวทางการเมือง; อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน; หลักอธิษฐานธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1. To study the level of political awareness of Village Health Volunteers (VHVs) 2. To investigate the relationship between the Adhitthana-dhamma, Principles of Determination, and the political awareness of VHVs; and 3) to propose Buddhist integration to promote the political awareness of VHVs at Chomphu Sub-district, Mueang District, Lampang Province; This study employed a mixed-methods research design. The quantitative approach involved a sample of 230 VHVs, with data collected via questionnaires and analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The qualitative approach involved in-depth interviewing 10 key informants, with data analyzed by descriptive content interpretation.

The results of the research were as follows: 1. The overall level of political awareness of VHVs at Chomphu Sub-district, Mueang District, Lampang Province, was at a moderate level ($\bar{X}$ = 3.44). Considering each aspect, political attitude had the highest mean, followed by political participation, political communication, and political behavior, respectively. 2. The relationship between the Adhitthana-dhamma and the political awareness of VHVs showed a positive correlation at a moderate level (R = 0.803) with statistical significance at the 0.01 level. This indicated that a higher practice of Adhitthana-dhamma led to a higher level of political awareness. 3. The Buddhist integration of the four Adhitthana-dhamma principles: Panna, wisdom, Sacca, truth, Caga, sacrifice and Upasama, peace helped promote VHVs to have a clear understanding of their civic duties, critical thinking in news analysis, honesty, a volunteer spirit for society, and emotional maturity in resolving political conflicts through peaceful means.

Keywords: Buddhist Integration; Political Awareness; Village Health Volunteers; Adhitthana-dhamma

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยพลเมืองที่มีความตื่นตัวทางการเมือง (Political Awareness) ซึ่งหมายถึงการที่ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการติดตามข้อมูลข่าวสาร มีความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีวิจารณญาณ โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและเทคโนโลยีการสื่อสารที่รวดเร็ว ความตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบอบประชาธิปไตยจากฐานราก (จันทิมา กอหงษ์, 2562) หากพลเมืองขาดความตื่นตัวหรือขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง ย่อมส่งผลให้การใช้อำนาจของรัฐขาดการตรวจสอบและนำไปสู่ปัญหาความเลื่อมล้ำทางการเมืองในที่สุด

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ถือเป็นกลุ่มผู้นำตามธรรมชาติที่มีบทบาทใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ด้านสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำทางความคิดและเป็นตัวกลางในการส่งต่อข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากภาครัฐสู่ประชาชน อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาในพื้นที่พบว่า อสม. บางส่วนยังขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในบทบาทหน้าที่เชิงพลเมือง และมักถูกชี้นำโดยกระแสทางการเมืองหรืออิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ได้ง่าย ปัญหาการขาดความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยและการเลือกปฏิบัติเพราะความเห็นต่างทางการเมืองในระดับหมู่บ้าน เป็นปัญหาที่ได้รับการยอมรับว่าควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ อสม. เป็นต้นแบบของพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถขับเคลื่อนชุมชนให้ก้าวไปสู่การพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองและการขาดจริยธรรมในกิจกรรมทางการเมือง เป็นประเด็นที่นักวิชาการและสังคมให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความสมานฉันท์ในระดับท้องถิ่นเป็นอย่างมาก การตื่นตัวทางการเมืองเพียงด้านพฤติกรรมโดยขาดหลักธรรมกำกับ อาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงได้ ดังนั้น การหาแนวทางในการเสริมสร้างทัศนคติทางการเมืองที่ถูกต้องควบคู่ไปกับคุณธรรมจึงเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2560) ที่เน้นย้ำว่าการพัฒนาสังคมที่เข้มแข็งต้องเริ่มจากการพัฒนาคนให้มี “ปัญญา” และ “สติ” ในการดำเนินชีวิต ซึ่งรวมถึงการใช้อำนาจและสิทธิทางการเมืองให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดทางการเมืองเข้ากับหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างกรอบการวิเคราะห์ที่ครอบคลุม โดยในมิติทางรัฐศาสตร์ได้ใช้ แนวคิดเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมือง ของ อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Almond & Verba, 1963) ที่อธิบายถึงวัฒนธรรม

ทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งพลเมืองจะมีความตระหนักในสิทธิและบทบาทของตนต่อระบบการเมือง ควบคู่กับ แนวคิดเรื่องหน้าที่พลเมือง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และในมิติทางพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้นำหลักอธิษฐานธรรม 4 มาเป็นแกนกลางในการวิเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย ปัญญา (การรู้แจ้งในเหตุและผล) สัจจะ (การยึดมั่นในความจริง) จาคะ (การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม) และ อุปสมะ (การใช้ความสงบระงับความขัดแย้ง) ตามแนวทางของ(พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต, 2560) ซึ่งทฤษฎีเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีคุณภาพจำต้องอาศัยทั้งความรู้ทางโลกและหลักคิดทางธรรม เพื่อให้การแสดงออกทางการเมืองเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้น นำมาสู่ข้อสงสัยที่ว่าในบริบทพื้นที่จริงอย่างตำบลชมพูนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้นำทางความคิดในชุมชน มีระดับความรู้และพฤติกรรมทางการเมืองสอดคล้องกับหลักธรรมดังกล่าวเพียงใด และหลักอธิษฐานธรรมจะมีส่วนส่งเสริมความตื่นตัวทางการเมืองให้เข้มแข็งขึ้นได้อย่างไร ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่คำถามวิจัยที่สำคัญ และเป็นที่มาของวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมือง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมกับการตื่นตัวดังกล่าว และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพุทธบูรณาการที่เหมาะสมในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้เป็นรูปธรรม การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยประกอบกับบทบาทหน้าที่อันสำคัญของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการยกระดับการตื่นตัวทางการเมืองจากเพียงระดับพฤติกรรมไปสู่การตื่นตัวที่มีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรม เพื่อให้การแสดงออกทางการเมืองของ อสม. ในตำบลชมพู เป็นไปอย่างมีสติ ปัญญา และเสียสละ มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่เข้มแข็งในระดับชุมชน จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงนำมาสู่ประเด็นคำถามวิจัยว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. ในพื้นที่เป็นอย่างไร หลักอธิษฐานธรรมมีความสัมพันธ์กับการตื่นตัวดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และจะมีแนวทางพุทธบูรณาการอย่างไรเพื่อส่งเสริมให้ อสม. เหล่านี้เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในชุมชน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมือง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมือง และนำเสนอรูปแบบการพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3. เพื่อนำเสนอการพุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 540 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง อสม. ในพื้นที่ตำบลชมพู จำนวน 230 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้านทั้ง 19 ชุมชน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์หรือนักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการด้านสาธารณสุข และผู้นำท้องถิ่นในตำบลชมพู

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป, ข้อมูลเกี่ยวกับหลักอธิษฐานธรรม 4, ข้อมูลเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมือง และแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ถึง 1.0 พิจารณาจากค่า IOC มากกว่า 0.60 ขึ้นไป และทดลองหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้เท่ากับ 0.961

เชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ที่สร้างขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อใช้สัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ตำบลชมพูจำนวน 230 ชุด แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน โดยใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง และถ่ายภาพประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

เชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยการวางเค้าโครงข้อมูล แบ่งหมวดหมู่ และเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับบริบทและกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อสรุปผล

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการตื่นตัวทางการเมืองของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม

(n = 230)

การตื่นตัวทางการเมือง		ระดับการปฏิบัติ		
		$\overline{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการสื่อสารทางการเมือง	3.34	0.98	ปานกลาง
2.	ด้านการมีส่วนร่วม	3.36	0.98	ปานกลาง
3.	ด้านทัศนคติทางการเมือง	3.75	1.05	มาก
4.	ด้านพฤติกรรมทางการเมือง	3.33	0.99	ปานกลาง
โดยภาพรวม		**3.44**	**0.90**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวม อยู่

ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.44, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านทัศนคติทางการเมือง ที่มีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งและการเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ด้านการสื่อสารทางการเมือง โดย อสม. มีความกระตือรือร้นในการรับและส่งต่อข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และ ด้านพฤติกรรมทางการเมือง ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่ม อสม. เป็นกลุ่มพลเมืองที่มีความตระหนักและตื่นตัวต่อสถานการณ์ทางการเมืองอยู่ในระดับที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมือง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า หลักอธิษฐานธรรม (ปัญญา สัจจะ จาคะ อุปสมะ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตื่นตัวทางการเมืองของ อสม. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.803 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางค่อนไปทางสูง ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าหากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีการนำหลักธรรมแห่งการตั้งจิตมั่นและแนวทางสู่ความสำเร็จมาใช้ในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ก็จะส่งผลให้ระดับความตระหนักรู้และความตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยอย่างมีคุณภาพ

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง การบูรณาการหลักอธิษฐานธรรม 4 เพื่อการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 1) ด้านปัญญาความรู้ชัด อสม. จำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง และรู้เท่าทันข่าวสาร โดยอาศัยหลักธรรมทางศาสนาและผู้นำชุมชนเป็นสื่อกลาง เพื่อให้ อสม. เกิดจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ สามารถส่งต่อข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา ยึดมั่นในคุณธรรม 2) ด้านสัจจะ ความจริง เป็นการนำหลักความจริงและความซื่อสัตย์มาใช้ในบทบาทหน้าที่ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการถอดบทเรียนร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อพัฒนา อสม. ให้เป็นผู้นำชุมชนที่มีความมั่นใจ มีคุณธรรม น่าเชื่อถือ และมีศักยภาพในการขับเคลื่อนการเมืองในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านจาคะ ความเสียสละ เป็นการยกระดับจิตอาสาสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดย อสม. ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของพลเมืองที่เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ และความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อส่วนรวมด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และนโยบายรัฐแก่ประชาชน 4) ด้านอุปสมะ ความสงบ มุ่งเน้นการใช้สติ ความสงบ และความสามัคคีในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตย เพื่อให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีเหตุผล ฝึกการสื่อสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และรู้เท่าทันอารมณ์เพื่อลดความขัดแย้งในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดกลุ่มผู้นำที่มีความประนีประนอมและสามารถประสานงานร่วมมือกับชุมชน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ด้านการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.44)เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทัศนคติทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75) รองลงมา ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.36) รองลงมา ด้านการสื่อสารทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.34) รองลงมา ด้านพฤติกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$= 3.33) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาณัฏฐพจน์ ขนฺติธโร และคณะ (2565) ศึกษาผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาตรี ชาครชโย (2564) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้ สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ด้านสิทธิเสรีภาพ และด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม อยู่ในระดับ ปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณฐมน หมวกฉิม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ด้านกลุ่มเพื่อนและชุมชน ภาพรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ากลุ่ม อสม. ในพื้นที่ตำบลชมพู มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองสูงมาก โดยเฉพาะบทบาทการเป็น "สื่อกลาง" ในการรับและส่งต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมืองในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความรู้และทัศนคติที่ดี แต่การแสดงออกเป็นพฤติกรรมรูปธรรม เช่น การชุมนุมหรือการเรียกร้องโดยตรง ยังมีสัดส่วนที่น้อยกว่าการรับสื่อและการแสดงออกผ่านการเลือกตั้ง

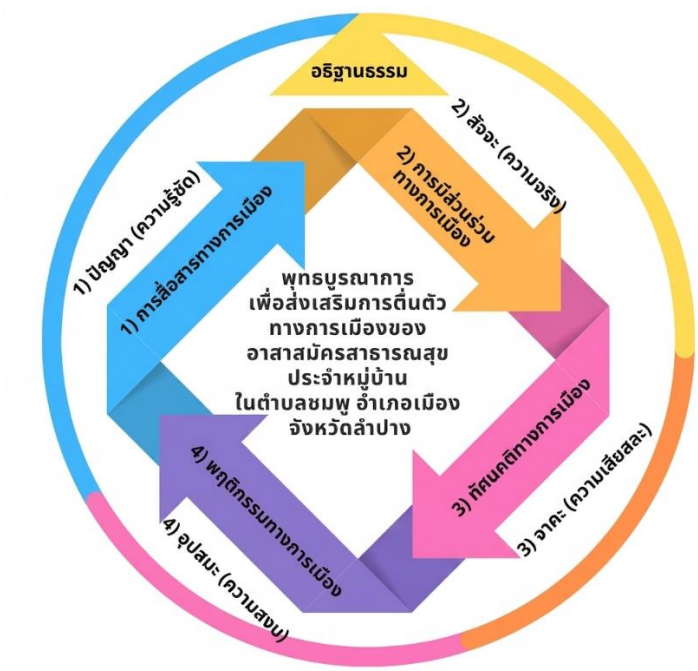
2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอธิษฐานธรรมกับการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในระดับมาก (R=.803**) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี บุญเรือง และคณะ (2564) ศึกษาการวิจัยพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน โดยควรเริ่มตั้งแต่วัยเยาว์ผ่านสถาบันครอบครัว การศึกษา และองค์กรทางการเมือง ความตื่นตัวทางการเมืองที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจทางการเมือง โดยเฉพาะการเลือกตั้งทั่วไป ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา สุจิตฺโต และคณะ (2566) ศึกษาการวิจัยพบว่า การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงเจตจำนงทางการเมืองและมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการบริหารประเทศทั้งยังสะท้อนถึงความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ และความเป็นพลเมืองของประชาชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ven. Sothearith Sum, (2564) ศึกษาการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเคารพกฎ

กติกา และร่วมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมออยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเคารพกฎ กติกา และการร่วมปฏิบัติตามระเบียบของสังคมและการเมืองอยู่ในระดับมากดังนั้น การนำหลักธรรมมาใช้กำกับการดำเนินชีวิตและการทำงาน มีผลโดยตรงต่อคุณภาพการตื่นตัวทางการเมือง กล่าวคือ เมื่อ อสม. มีความรู้ชัด (ปัญญา) มีความซื่อตรง (สัจจะ) มีความเสียสละ (จาคะ) และมีความสงบระงับ (อุปสมะ) จะส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงการทำตามกระแส แต่เป็นการทำหน้าที่บนพื้นฐานของเหตุผลและประโยชน์ส่วนรวม

3. พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า การบูรณาการหลักอธิษฐานธรรม 4 เพื่อการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย 1) ด้านปัญญาความรู้ชัด ส่งเสริมการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์และการรู้เท่าทันข่าวสารบนพื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อให้ อสม. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและยึดมั่นในคุณธรรม 2) ด้านสัจจะ ความจริง ปลูกฝังความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในความจริง ควบคู่กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนา อสม. ให้เป็นผู้นำชุมชนที่น่าเชื่อถือและมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระบุญลัท ปุญฺญวฑฺโต และพระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์, (2560) ศึกษาวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ประสบให้ความสำเร็จได้นั้นเป็นสิ่งที่จะต้องศึกษาและพึ่งปฏิบัติเอง และการสร้างความสำเร็จในชีวิตควรน้อมนำหรือยึดถือหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้ชีวิตประสบกับความสำเร็จโดยยึดมั่นกับหลักธรรมที่นำมาปฏิบัติและจะต้องพึ่งตนเองก่อนมนุษย์จะต้องดำเนินตามหลักอธิษฐานธรรม คือ มีความรัก มีความจริงใจหรือพอใจ ที่จะทำเรื่องนั้น มีความเพียรพยายามเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง 3) ด้านจาคะ ความเสียสละ ส่งเสริมจิตอาสาและการอุทิศตนเพื่อส่วนรวม โดย อสม. เป็นแบบอย่างในการเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิ หน้าที่ และนโยบายสาธารณะแก่ประชาชน 4) ด้านอุปสมะ ความสงบ เน้นการใช้สติ ความสงบ และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เพื่อลดความขัดแย้ง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีเหตุผล และสร้างความร่วมมือในชุมชน และสอดคล้องกับภัฏชวัชร์ สุขเสน, (2561) ศึกษาวิจัยหลักอธิษฐานธรรม ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหลักที่มีประโยชน์อย่างมากในการพัฒนาชีวิตมนุษย์ ผลจากการศึกษาพบว่า อธิษฐานธรรมมีประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ที่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินไปย่อมมีความมั่นคงอย่างแน่นอน หลักอธิษฐานธรรม การเสียสละสิ่งที่เป็นข้าศึกต่อกุศลให้หมดไปจากตนเอง มนุษย์ก็สามารถเข้าถึงความสงบเกิดความมั่นคงในชีวิตของตนเองได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับธิติภัทร จรูญชัยกุลเจริญ, (2566) ศึกษาวิจัยพบว่า หลักอธิษฐานธรรม 4 ได้แก่ ปัญญา (ความรู้แจ้ง) สัจจะ (ความสัตย์) จาคะ (ความสละจากมูลเหตุแห่งทุกข์) และอุปสมะ (ความสงบระงับจากอกุศล) จึงจะทำให้เป้าหมายสมบูรณ์ได้ ดังนั้นการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

หมู่บ้าน (อสม.) ควรมุ่งเสริมสร้างความรู้ ความจริง ความเสียสละ และความสงบ เพื่อให้มีทักษะคิดวิเคราะห์ รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร ยึดมั่นในคุณธรรมและความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติหน้าที่ พร้อมทั้งส่งเสริมจิตอาสา การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และการสื่อสารที่มีเหตุผลบนพื้นฐานของประชาธิปไตยอันจะนำไปสู่การเป็นผู้นำชุมชนที่น่าเชื่อถือ สามารถประสานความร่วมมือและขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า“พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ตามหลักอธิษฐานธรรม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

หลักอธิษฐานธรรม 4

1.ปัญญา คือ ความรู้ชัด อสม. ได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง และทักษะการคิดวิเคราะห์ ทำให้สามารถประเมินข้อมูลข่าวสารอย่างมีเหตุผล และตัดสินใจทางการเมืองได้อย่างเหมาะสม

2. สัจจะ คือ ความจริง อสม. ยึดมั่นในความถูกต้อง ซื่อสัตย์ และโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ ส่งผลให้สามารถสื่อสารข้อมูลทางการเมืองที่เป็นจริงและสร้างความน่าเชื่อถือแก่ชุมชน

3. จาคะ คือ ความเสียสละ อสม. มีจิตสาธารณะและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีบทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการพัฒนาชุมชนอย่างสร้างสรรค์

4. อุปสมะ คือ ความสงบ อสม. ใช้สติและความอดทนในการจัดการความขัดแย้งทางการเมือง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างสันติ และสร้างความสามัคคีภายในชุมชน

ตามตัวแปรทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1. การสื่อสารทางการเมือง 2.การมีส่วนร่วมทางการเมือง 3. ทัศนคติทางการเมือง 4. พฤติกรรมทางการเมือง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสื่อสารทางการเมือง อสม. สามารถถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างถูกต้อง รอบคอบ และสร้างสรรค์ ช่วยลดความเข้าใจผิดในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง อสม. มีความตื่นตัวและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น ทั้งการแสดงความคิดเห็น การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ และการส่งเสริมการใช้สิทธิของประชาชน

3. ทัศนคติทางการเมือง อสม. มีมุมมองเชิงบวกต่อการเมือง เคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองประชาธิปไตย

4. พฤติกรรมทางการเมือง อสม. แสดงพฤติกรรมทางการเมืองที่อยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและเหตุผล เช่น การเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ การไม่ซื้อสิทธิขายเสียง และการแสดงความคิดเห็นอย่างสันติ

สรุปได้ว่า การตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยใช้หลักอธิษฐานธรรม 4 ประการ พบว่า อสม. มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเพิ่มขึ้น (ปัญญา) มีการยึดมั่นในความถูกต้อง โปร่งใส เป็นกลางทางการเมือง และถ่ายทอดข้อมูลที่เป็นจริงแก่ชุมชน (สัจจะ) มีจิตสาธารณะ เสียสละเวลาและแรงกายเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน (จาคะ) และมีสติ สมาธิ ควบคุมอารมณ์ในการเผชิญความขัดแย้งทางการเมือง (อุปสมะ) ส่งผลให้ อสม. มีการสื่อสารทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพิ่มขึ้นกล้าแสดงความคิดเห็น ทัศนคติทางการเมืองที่เป็นบวก และพฤติกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ สะท้อนถึงความตื่นตัวทางการเมืองที่มีคุณภาพในระดับบุคคลและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการส่งเสริมพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองในชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำปาง ควรมีนโยบายสนับสนุนการสร้าง “เวทีประชาธิปไตยชุมชน” โดยจัดกิจกรรมสนทนาธรรมหรือเสวนาประเด็นสาธารณะในพื้นที่ที่เข้าถึง

ง่ายและเป็นกันเอง เพื่อให้ อสม. และคนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และเกิดความสมานฉันท์

2. ด้านการพัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองเชิงรุก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีนโยบายบรรจุ “หลักสูตรพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen)” ลงในแผนการพัฒนาศักยภาพ อสม. โดยเน้นการฝึกทักษะการเป็นผู้นำรณรงค์ทางการเมืองในชุมชน เพื่อเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นเพียงผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ไปสู่การเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนกิจกรรมประชาธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรม

3. ด้านการสร้างกลไกสนับสนุนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นธรรม สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดและภาคีเครือข่ายสื่อมวลชน ควรมีนโยบายส่งเสริม “อาสาสมัครเฝ้าระวังข่าวปลอม (Fake News)” ในกลุ่ม อสม. โดยการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการคัดกรองข้อมูลข่าวสารการเมืองในสื่อออนไลน์ เพื่อให้ อสม. สามารถเป็นกระบอกเสียงที่ถูกต้องและลดความขัดแย้งจากการรับข้อมูลที่บิดเบือนในพื้นที่

4. ด้านการสนับสนุนให้ อสม. เป็นต้นแบบของการมีส่วนร่วมในระดับฐานราก ภาครัฐควรมีนโยบายประกาศเกียรติคุณหรือสร้างรางวัล “อสม. ดีเด่นด้านประชาธิปไตย” เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชู อสม. ที่มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรส่งเสริมให้ อสม. พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และมีความสามารถในการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะจากสื่อสมัยใหม่ อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีเหตุผล และตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่รอบด้าน

2. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรสนับสนุนให้ อสม. ยึดหลักธรรมและคุณธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำงาน โดยเฉพาะการเป็นผู้นำที่มีสติ ความสงบ และสามารถลดความขัดแย้งในชุมชนได้ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เสริมสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และจิตสำนึกความเป็นพลเมืองผ่านการสื่อสารทางการเมืองที่เหมาะสม

3. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ควรส่งเสริมให้ อสม. ทำหน้าที่เป็นแบบอย่างของจิตอาสาและความเสียสละ โดยพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองควบคู่กับการปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตย ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและบทบาทของผู้นำชุมชนเป็นฐานในการทำงานร่วมกับประชาชน หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง บนหลักความเสมอภาคและไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยมุ่งเน้นกระบวนการ กลไก และเงื่อนไขที่เอื้อต่อการแสดงออกความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบสิทธิเสรีภาพและความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย

2. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการตื่นตัวทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านการแสดงออกความคิดเห็นในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยวิเคราะห์บทบาทของหลักธรรมในการพัฒนาปัญญา คุณธรรม และจริยธรรมทางการเมืองในระดับชุมชน

3. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการตื่นตัวทางการเมืองของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านด้านพฤติกรรมทางการเมืองในตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” เพื่อให้เข้าใจรูปแบบการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการกำหนดพฤติกรรมทางการเมืองที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาพลเมืองคุณภาพและประชาธิปไตยฐานราก

เอกสารอ้างอิง

จันทิมา กอหงษ์. (2562). *การเมืองและภาคพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณฐมน หมวกฉิม และคณะ. (2565). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(44), 103-118.

ธิติภัทร จรูญชัยกุลเจริญ. (2566). *การอธิษฐาน ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคติชนวิทยา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระบุญลัท ปุญญวนฺโต พระครูศรีปริยัติคุณาภรณ์. (2560). การสร้างความสำเร็จในชีวิตตามหลักอธิษฐานธรรม. *วารสารมหาจุฬาวิชาการ*, 8(1), 88 - 90.

พระปัญญา สุจิตฺโต และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนในอำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*,. 12(3), 370-385.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2560). *ธรรมนูญชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาชาตรี ชาครชโย. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไป ในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์,* 4(2), 24-30.

พระมหาณัฏฐพจน์ ขนฺติธโร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในอำเภอละแม จังหวัดชุมพร. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 7(1), 281-291.

ภัฏชวัชร์ สุขเสน. (2561). อธิษฐานธรรม : หลักความมั่นคงของมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์. *วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตรปริทรรศน์*, 5(1), 79 - 86.

สุมาลี บุญเรือง และคณะ. (2564). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์,* 8(6), 363-379.

Ven. Sothearith Sum. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของชาวกัมพูชาที่พำนักอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(2), 152-162.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton: Princeton University Press.